

การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่า :
กรณีศึกษาย่านชุมชนเก่าตลาดวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
CULTURAL HERITAGE AND LOCAL HISTORY COMMUNICATION THROUGH DIGITAL
STORYTELLING: A CASE STUDY OF THE WANG THONG OLD MARKET COMMUNITY,
PHITSANULOK PROVINCE

ภักษร สิริวงษ์

Phakson Siri Wong

โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี , สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์

Chalermkwansatree School , The Secondary Educational

Service Area Office Phitsanulok Uttaradit.

E-mail : Phakson2538@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่า : กรณีศึกษาย่านชุมชนเก่าตลาดวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและวิถีสังคม ส่งผลให้มรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าของย่านชุมชนเก่าเสี่ยงต่อการเลือนหายไปตามกาลเวลา วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชน นำเสนอเป็นสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่าให้เข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ เป็นวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น ร่วมกับการลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ชาวบ้าน เรียบเรียงเนื้อหาอย่างสร้างสรรค์นำไปสู่ขั้นตอนการผลิตสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่า ผลการศึกษาพบว่า ย่านชุมชนเก่าตลาดวังทองมีความหลากหลายทางนิเวศวัฒนธรรม วิถีชีวิตริมน้ำสถาปัตยกรรมไม้โบราณ และเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผ่านกระบวนการแปรรูปสู่เรื่องเล่าที่เร้า ความสนใจ ช่วยลดช่องว่างระหว่างวัยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ผลการศึกษาดังกล่าวส่งผลต่ออนาคตของชุมชนวังทองใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ เกิดคลังข้อมูลดิจิทัลที่ยั่งยืนสำหรับการสืบทอดสู่คนรุ่นหลัง ด้านเศรษฐกิจ สื่อดิจิทัลจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน และ ด้านสังคม ช่วยปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิดและสร้างความภาคภูมิใจใน อัตลักษณ์ท้องถิ่นอันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนา และขับเคลื่อนชุมชนเก่าตลาดวังทองให้เติบโตอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม , สื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่า , ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น , พื้นที่ศึกษา , มิติการเรียนรู้หรือการสื่อสาร

*Received May 1; Revised June 4, 2026; Accepted June 17, 2026

Abstract

This study investigates “Digital Narrative Media: A Case Study of the Wang Thong Old Market Community, Phitsanulok Province.” Driven by rapid technological advancements and shifting social dynamics, the valuable cultural heritage and historical legacy of this historic community face an imminent risk of fading over time. The objectives of this research are to investigate and synthesize the knowledge of the community’s cultural heritage and history, and to transform these insights into digital storytelling media tailored for youth engagement. Employing a mixed-methods approach that integrates qualitative and quantitative research, the investigation began with an primary document analysis, combined with comprehensive field surveys and in-depth interviews with local sages. The gathered data were creatively synthesized into narrative scripts, leading to the production phase of the digital narrative media, which was subsequently tested with the target audience. The findings reveal that the Wang Thong Old Market community possesses a rich cultural ecosystem, characterized by a traditional waterfront way of life, historical wooden architecture, and profound local lore. When transformed through an engaging storytelling process, this digital content effectively bridges the generational gap and fosters community participation. Furthermore, the outcomes of this study significantly impact the future of the Wang Thong community across three vital dimensions . Preservation. establishing a sustainable digital repository for intergenerational knowledge transmission .Economic serving as a strategic tool to drive cultural tourism and stimulate the local economy and Social awakening local consciousness and instilling a sense of pride in local identity. Ultimately, these dimensions establish a solid foundation for developing and empowering the Wang Thong Old Market community to thrive sustainably in the digital era.

Keywords: Cultural Heritage Communication , Digital Storytelling, Local History ,
Community-based Learning , Heritage Interpretation

บทนำ

มรดกทางวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงร่องรอยอารยธรรมแต่เป็น “จิตวิญญาณ” ที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น คุณค่าสิ่งเหล่านั้นไม่สามารถอยู่ได้หากขาดกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมที่ทำให้เห็น “อดีต” กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ความท้าทายสำคัญในปัจจุบันไม่ใช่แค่การอนุรักษ์ตัววัตถุหรือสถานที่ แต่คือ การออกแบบสารอย่างไร ถึงทำให้สามารถดึงดูดคนรุ่นใหม่ ให้รู้สึกถึงความเชื่อมโยงและกลายเป็นส่วนหนึ่งของมรดกนั้น ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้คุณค่าทางวัฒนธรรมเหล่านี้เสี่ยงต่อการสูญหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อขาดการส่งต่อความรู้ไปยังคนรุ่นใหม่ ประกอบกับรูปแบบการบันเทิงที่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปของเอกสาร ตำรา หรือการบอกเล่าปากต่อปากอาจไม่ดึงดูดใจและเข้าถึงยากสำหรับผู้บริโภคสื่อในยุคปัจจุบัน ประกอบกับบริบททางเศรษฐกิจและเส้นทางการคมนาคมเปลี่ยนไป ความมีชีวิตชีวาของตลาดวังทองเริ่มลดน้อยลง คนรุ่นใหม่ในพื้นที่ย้ายออกไปทำงานภายนอก ส่งผลให้องค์ความรู้และความทรงจำร่วมของชุมชนเสี่ยงต่อการเลือนหายไปตามกาลเวลา

จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การสื่อสารให้เท่าทันยุคสมัย การนำสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่าซึ่งผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีมัลติมีเดียเข้ากับศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องมาใช้จึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง ไม่เพียงแต่ช่วยทำหน้าที่บันทึกประวัติศาสตร์ในรูปแบบดิจิทัลเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างอารมณ์ความรู้สึกร่วมและประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้แก่ผู้รับสาร ทั้งกลุ่มคนในท้องถิ่นเพื่อสร้างความภาคภูมิใจ และกลุ่มนักท่องเที่ยวภายนอกเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

งานวิจัยด้านวิชาการยังมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวสนับสนุนความสำคัญของการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม ไว้ว่า Barber (2016) กล่าวว่า การใช้ “การเล่าเรื่องแบบดิจิทัล” ช่วยให้การมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ตำนาน หรือวิถีชีวิต กลายเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเข้าใจง่ายขึ้น โดยเน้นว่าการสื่อสารที่ดีไม่ใช่แค่การให้ข้อมูล แต่ต้องสร้างประสบการณ์ร่วมให้กับผู้เข้าชมผ่านเทคโนโลยีอย่าง AR (Augmented Reality) และ Interactive Media ซึ่ง Giaccardi (2012) ได้พูดถึงงานวิจัยในการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียว่าการวิเคราะห์พิพธภัณฑ์และแหล่งประวัติศาสตร์ใช้แพลตฟอร์มอย่าง Facebook, Instagram ในการสื่อสารกับสาธารณชนแล้วจะเกิดผลอย่างไร คือ การใช้ “User-Generated Content” หรือการเปิดโอกาสให้คนทั่วไปมาร่วมแชร์เรื่องราวของตนเองที่เกี่ยวข้องกับมรดกนั้นๆ นั่นถือว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และ Nocca (2017) สื่อว่าการสื่อสารเพื่อความยั่งยืนนั้นจะเน้นไปที่การสื่อสารเชิง กลยุทธ์เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นรู้สึกเป็นเจ้าของและช่วยกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ไม่ได้เน้นแค่การสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว

ดังนั้น การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมในยุคใหม่จะไม่ใช่แค่การเขียนอธิบายยาวๆ แต่สามารถประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีให้กลายเป็นภาพเคลื่อนไหวที่มองเห็นได้และโต้ตอบได้ ทำให้ผู้ชมรู้สึกและเข้าถึงสารได้ทันทีและเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้เข้ามาบอกเล่าเรื่องราว ภูมิปัญญาหรือมรดกวัฒนธรรมของตนเองได้ ทำให้มรดกทางวัฒนธรรมจะกลายเป็นเรื่องของทุกคน การอนุรักษ์ก็จะเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและยั่งยืน

การสร้างความเข้าใจประวัติศาสตร์ผ่านสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่าไม่ใช่เพียงการนำเนื้อหาเดิมมาใส่ในรูปแบบวิดีโอหรือเว็บไซต์ แต่เป็นการนำเสนอเรื่องราวท้องถิ่นในมุมมองใหม่ๆ สิ่งเหล่านี้จะช่วยทำลายกำแพงของเวลาและสถานที่ ทำให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดัง Barber (2016) ได้กล่าวในงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการสร้าง “Digital Histories” (ประวัติศาสตร์ดิจิทัล) ผ่านคลิปวิดีโอ ช่วยให้นักเรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับข้อมูล แต่เป็นผู้สร้างความรู้ประวัติศาสตร์ขึ้นมาใหม่โดยการนำภาพจดหมายเหตุ เสียงสัมภาษณ์ และเพลงมาประกอบกันในคลิป ช่วยให้ผู้สร้างและผู้ชมเกิดความตระหนักและซาบซึ้งในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้ลึกซึ้งกว่าการอ่านตำรา Dornpinij et al.(2024) ยังเสริมอีกว่า การนำสื่อมัลติมีเดียมาใช้เป็นสื่อในการนำเสนอข้อมูล เรื่องราวทางประวัติศาสตร์แก่เยาวชนโดยการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นประวัติศาสตร์นั้น บางครั้งอาจไม่เป็นที่น่าสนใจโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน แต่หากมีกระบวนการหรือสื่อในการนำเสนอที่ดีก็สามารถดึงดูดความและสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนหรือผู้ชมได้ สอดคล้องกับ Pratama et al. (2026) ได้กล่าวว่า การใช้ “Local History Vlogs” (วล็อกประวัติศาสตร์ท้องถิ่น) เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าการทำคลิปเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ช่วยพัฒนาทักษะ 4C (การคิดวิเคราะห์, ความคิดสร้างสรรค์, การสื่อสารและความร่วมมือ) และที่สำคัญที่สุดคือ ช่วยสร้าง “ความตระหนักทางประวัติศาสตร์” ให้กับเยาวชนในพื้นที่

ดังนั้น การเปิดพื้นที่ทางประวัติศาสตร์จากข้อมูลที่หยุดนิ่งให้กลายเป็นพลวัต โดยการทบทวนอัตลักษณ์และเรื่องราวที่ปะทะกันภายใต้ความหลากหลาย ช่วยให้ความรู้ประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกับบริบทปัจจุบัน ปรับแปรตามช่วงเวลา และเปลี่ยนจากการจดจำเพียงอย่างเดียวมาเป็นการสร้างความรู้ใหม่ ถือว่าเป็น

เครื่องมือชุดค้นความทรงจำของคนในชุมชนที่อยู่นอกเหนือจากพงศาวดาร ช่วยสร้างความภาคภูมิใจและเชื่อมความสัมพันธ์ของคนต่างวัยพร้อมสร้างความตระหนักในรากเหง้าให้กับเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม

คณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมประจำจังหวัดพิษณุโลก กล่าวว่า ชุมชนเก่าตลาดวังทอง จังหวัดพิษณุโลกที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านของห้วงเวลา มีการพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม กินเวลามายาวนานกว่า 200 ปี การก่อตั้งชุมชนมีความสัมพันธ์กับกลุ่มแม่น้ำวังทองซึ่งเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ในการคมนาคมและการค้าขายขนส่งสินค้า ทำให้เกิดการผสมผสานกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์ทั้งไทย ลาว และจีน เข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นพหุวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งในด้านวิถีชีวิต ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม

ในทางวิชาการ Chuwan (2008) ได้กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้สร้างและเปลี่ยนแปลง ดังนั้นกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงจำเป็นที่ผู้ศึกษาซึ่งเป็นคนนอกต้องเข้าไปศึกษาร่วมกับคนในท้องถิ่นที่เป็นคนในซึ่งการที่คนในท้องถิ่นได้ร่วมศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองนั้น ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเป็นการช่วยฟื้นฟูสำนึกประวัติศาสตร์ในชุมชนขึ้นมาใหม่หลังจากที่ถูกกระแสพัฒนาได้เข้ามาทำลายความมั่นใจความภูมิใจในท้องถิ่นให้เสื่อมเลือนหายไปจากท้องถิ่นให้กลับมา อีกครั้งและสามารถนำเอาภูมิปัญญามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น สนับสนุนด้วย Namjaidee (2023) ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงเป็นแนวคิดที่มุ่งศึกษาทุกมิติของชุมชนเพื่อทำความเข้าใจพัฒนาการทางสังคมของท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยให้ความสำคัญและเคารพต่อคนในท้องถิ่น

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่า โดยใช้กรณีศึกษาย่านชุมชนเก่าตลาดวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อถอดรหัสทุนทางวัฒนธรรม ออกแบบเนื้อหาดิจิทัลที่เหมาะสม ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้แก่ชุมชนตลาดวังทองอย่างยั่งยืนต่อไป

เนื้อหา

การสื่อสารเพื่อถักทอรากเหง้าท้องถิ่นให้มั่นคงและยั่งยืน

การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมไม่ใช่แค่การประชาสัมพันธ์ แต่เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการรักษาความทรงจำร่วมของคนสังคมให้คงอยู่ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนรุ่นหลังไม่เพียงแต่รับรู้ เข้าใจ แต่เป็นการเห็นคุณค่าในรากเหง้าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง เพื่อทำให้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ดูไกลตัวกลับมามีความหมายต่อสังคมร่วมสมัยอีกครั้ง

Barber (2016) ได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับการออกแบบข้อมูลเพื่อมรดกทางวัฒนธรรม โดยเน้นว่าความสำเร็จของการสื่อสารไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณข้อมูลที่ส่งออกไป แต่ขึ้นอยู่กับ “การออกแบบประสบการณ์” ที่นำเอาอารมณ์ความรู้สึก และการสร้างปฏิสัมพันธ์มาเป็นหัวใจหลัก เทคโนโลยีอย่าง AR จึงทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเปลี่ยนประวัติศาสตร์ที่จับต้องไม่ได้ให้กลายเป็นประสบการณ์ที่ผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงและตีความได้ด้วยตนเอง

ในทำนองเดียวกัน Giaccardi (2012) ชี้ให้เห็นว่าในบริบทของเครือข่ายทางสังคม มรดกทางวัฒนธรรมได้เปลี่ยนสถานะจากวัตถุแห่งการจดจำไปสู่กระบวนการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ การใช้ User-Generated Content จึงไม่ใช่เพียงการเผยแพร่ข้อมูล แต่เป็นการอนุญาตให้สาธารณชนได้เข้าไปมีส่วนในการนิยามคุณค่าของมรดกนั้นผ่านมุมมองส่วนบุคคล ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมและความผูกพันในระดับ

จิตใต้สำนึกส่งผลให้สถาบันทางวัฒนธรรมสามารถดำรงบทบาทในฐานะผู้อำนวยความสะดวกที่เชื่อมโยงความรู้จากผู้เชี่ยวชาญเข้ากับประสบการณ์จริงของสังคมได้อย่างยั่งยืน

ในขณะที่ Nocca (2017) กล่าวว่า การยกระดับการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นมากกว่าเครื่องมือประชาสัมพันธ์ แต่เป็นกลยุทธ์สำคัญในการขับเคลื่อนความยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการสร้างตัวบ่งชี้แบบหลายมิติที่ให้ความสำคัญกับเสียงของคนในท้องถิ่นเป็นลำดับแรก การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ในมุมมองนี้จึงต้องทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางการทูตที่ประสานความต้องการทางเศรษฐกิจเข้ากับความภาคภูมิใจในรากเหง้า ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและยินดีที่จะส่งต่อมรดกเหล่านั้นให้แก่คนรุ่นหลังอย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ดีการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมในยุคใหม่ต้องอาศัยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสื่อความ สร้างแรงดึงดูด ตอบโจทย์พฤติกรรมคนรุ่นใหม่ที่ชอบความสะดวกรวดเร็ว ความแปลกใหม่และการสื่อสารที่ดีที่สุด คือ การให้คนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูล บอกเล่าเรื่องราวส่วนตัว ยังมีภาพถ่ายเก่า หรือ ความทรงจำจากคำบอกเล่า ยังเป็นหลักฐานที่สร้างความน่าเชื่อถือและการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลมีประโยชน์มหาศาลป้องกันการสูญหายของข้อมูล

สรุปการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรมจะประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญคือ ประชาชนชาวบ้านในการบอกเล่า หลักฐานทางประวัติศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งต้องถูกจัดเก็บในรูปแบบฐานข้อมูลดิจิทัลที่ทันสมัยและเข้าถึงง่าย เพื่อผู้รับสารสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไม่จำกัดตอบโจทย์พฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ ดังนั้น การสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม คือ การถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ เข้าใจในรากเหง้าของตน โดยใช้เครื่องมือสื่อสารที่หลากหลาย เช่น สื่อดิจิทัล, และการเล่าเรื่อง เพราะเราสามารถเปลี่ยนจากการเป็นเพียงผู้รับชม มาเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์ประวัติศาสตร์ร่วมกันได้

การบูรณาการมรดกที่จับต้องไม่ได้สู่สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

สื่อดิจิทัลในการเล่าเรื่อง นำเสนอประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือที่เปลี่ยนจากการสอนแบบธรรมดาให้กลายเป็นการสร้างประสบการณ์โดยหยิบยกเรื่องราวใกล้ตัวที่มักถูกละเลยมาทำให้มีชีวิตขึ้นมาใหม่เพื่อทำลายกำแพงของกาลเวลา ทำให้สิ่งที่เคยเป็นเพียงอดีตกลายเป็นบทสนทนาในปัจจุบันที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและร่วมเป็นเจ้าของได้

Russo et al. (2008) ชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ไม่ใช่กระบวนการที่เป็นกลาง แต่ต้องอาศัยกลยุทธ์การสื่อสารใหม่และรูปแบบการดำเนินการใหม่ พิพิธภัณฑ์ในฐานะสถาบันทางสังคมกำลังกำหนดบทบาทของตนใหม่ผ่านการสื่อสารทางเทคโนโลยี จากอำนาจแบบดั้งเดิมของภัณฑารักษ์เปลี่ยนไปสู่รูปแบบที่เปิดกว้างมากขึ้น ซึ่งผู้ชมมีส่วนร่วมในการกำหนดเรื่องราวทางวัฒนธรรม

Thali (2016) กล่าวว่า การพัฒนาให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งรับรู้และเรียนรู้ที่เหมาะสมกับชุมชนและสังคมในปัจจุบันนั้น การนำเสนอเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกับการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นแนวคิดและแนวทางของการพัฒนาการสื่อสารสำหรับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้สนองต่อความต้องการในสังคมใหม่

ในขณะเดียวกัน Pratama et al. (2026) สะท้อนให้เห็นว่านวัตกรรม Local History Vlogs เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เนื่องจากผู้เรียนต้องเผชิญกับกระบวนการ ที่ซับซ้อนตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไปจนถึงการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ โดยมีจุดเน้นสำคัญคือ การสร้างความตระหนักรู้ทางประวัติศาสตร์ และช่วยเปลี่ยนเยาวชนจากผู้สังเกตการณ์เป็นผู้รักษาและส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรม ผ่านสื่อกลางที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตดิจิทัลเข้ากับรากเหง้าดั้งเดิมได้อย่างลงตัว

อย่างไรก็ตามการสร้างสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่าเพื่อที่จะถ่ายทอดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น นอกจากสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ยังก่อให้เกิดทักษะการทำงานเป็นทีมในชุมชน ตั้งแต่การวางแผนการทำงาน การสัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้าน ออกแบบมัลติมีเดีย การตัดต่อ และการใช้เอฟเฟกต์เพื่อเล่าเรื่องให้น่าสนใจ เมื่อลงพื้นที่ถ่ายทำจะเริ่มเห็นความเชื่อมโยงระหว่างอดีตจนถึงปัจจุบัน อาจปรับทัศนคติในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในมุมมองที่เปลี่ยนไป จากเป็นเรื่องที่น่าเบื่อกลายเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการก้าวข้ามขีดจำกัดของการเรียนรู้แบบเดิม โดยเปลี่ยนสถานะของประวัติศาสตร์จากข้อมูลในตำราที่หยุดนิ่งให้กลายเป็นการเรียนรู้พลวัตทางวัฒนธรรมที่ปรับเปลี่ยนหรือสร้างรูปแบบใหม่ๆ กระบวนการนี้ไม่ได้เป็นเพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการนำเสนอสื่อเท่านั้น แต่เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าถึงกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสังเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างตัวตนของผู้เรียนกับเหตุการณ์ในอดีต มีความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง

การเรียนรู้บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชนเก่าตลาดวังทอง

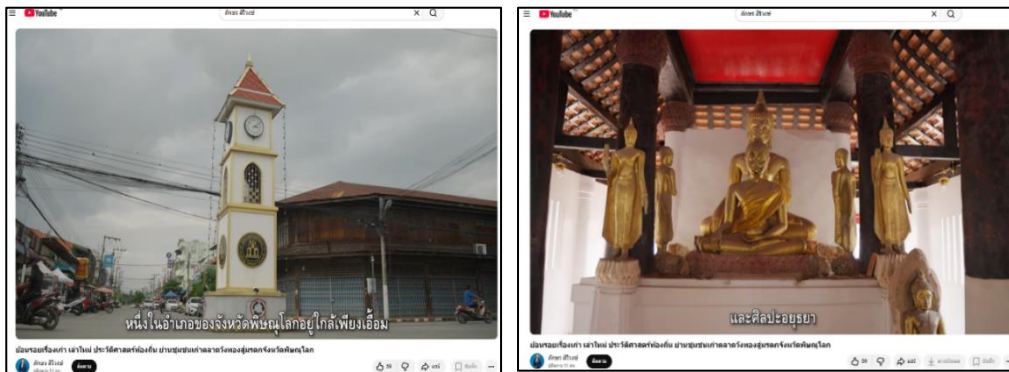
สื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่าถือว่าเป็นเครื่องมือเชิงรุกในการอนุรักษ์และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมเป็นกลไกในการขับเคลื่อนย่านชุมชนเก่าตลาดวังทอง ซึ่งได้รับการประกาศเป็นมรดกจังหวัดพิษณุโลกเมื่อปี พ.ศ. 2568 ให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้และพื้นที่ต้นแบบของการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมอย่างสร้างสรรค์เพื่อดำรงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจและรากเหง้าที่เข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

บทความนี้ได้จัดลำดับเนื้อหาโดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์บริบททางประวัติศาสตร์และภูมิทัศน์วัฒนธรรมของย่านชุมชนเก่าตลาดวังทองที่สั่งสมมายาวนานกว่า 200 ปี จากนั้นจึงนำเสนอการบูรณาการโดยมี 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติการถอดรหัสจิตวิญญาณ มิติพลวัตพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตและมิติการสื่อสารเชิงรุกในโลกดิจิทัล ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากบทความฉบับนี้มีได้จำกัดอยู่เพียงการส่งเสริมความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเท่านั้น แต่มุ่งหวังประโยชน์ต่อวงการศึกษา ในการเป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐาน และเป็นประโยชน์ต่อสังคม ในการปลูกกระแสการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่าน Soft Power ของจังหวัดอย่างยั่งยืนสืบไป

จากการศึกษาสภาพบริบทและสภาพปัญหาความเปลี่ยนแปลงของย่านชุมชนเก่าตลาดวังทองในปัจจุบัน เห็นว่าการขับเคลื่อนมรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืนนั้น ไม่สามารถอาศัยเพียงข้อมูลในตำราหรือการจัดเก็บสถิติเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องอาศัยกลไกการเรียนรู้ที่ทันสมัยและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการจัดทำสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่า “ย้อนรอยเรื่องเก่า เล่าใหม่ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ย่านชุมชนเก่าตลาดวังทองสู่มรดกจังหวัดพิษณุโลก” จึงได้บูรณาการแนวคิดทางมานุษยวิทยา ทฤษฎีการเชื่อมโยง ทฤษฎีการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยจำแนกกระบวนการกลั่นกรองและขับเคลื่อนองค์ความรู้ออกเป็น 3 มิติสำคัญที่ครอบคลุมทั้งการสื่อความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ดังนี้

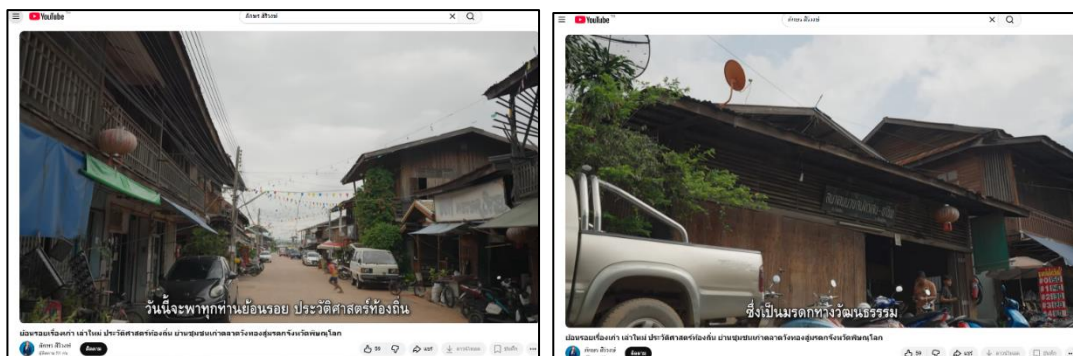
มิติที่ 1 การถอดรหัสจิตวิญญาณแห่งวังทอง ในมิตินี้ ผู้เขียนได้นำหลักการของ Tilden (1957) บิดาแห่งการตีความมรดกทางวัฒนธรรมมาเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อน โดยยึดปรัชญาที่ว่า “เป้าหมายหลักของการตีความไม่ใช่การให้ความรู้ แต่เป็นการกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์” ซึ่งสามารถเชื่อมโยงเข้ากับ Siemens (2005) นิยามทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectivism) ว่าเป็นทฤษฎีที่เน้นความสำคัญของเครือข่ายการเชื่อมต่อ และการไหลเวียนของข้อมูลในกระบวนการเรียนรู้ เน้นว่าความรู้กระจายอยู่ทั่วเครือข่ายการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาจึงทำให้มิตินี้ไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาหรือประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ย่านชุมชนเก่าอย่างเดียวแต่เป็นการ “ถอดรหัส” คุณค่าของมรดกจังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

1) การเชื่อมโยง เริ่มต้นด้วยการนำเสนอภาพ “ความทรงจำร่วม” ของคนวังทอง เช่น กลิ่นอายของตลาด วิถีชีวิตผู้คนที่ย้ายถิ่นมาในย่านชุมชนเก่า และลักษณะเฉพาะของอาคารไม้เก่า การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเข้ากับเรื่องราวใหม่จะช่วยให้ผู้ชมเข้าใจ ตกผลึก และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที โดยผ่านกระบวนการสะท้อนคิดซึ่งเปลี่ยนเหตุการณ์ที่เพิ่งประสบให้เป็นบทเรียนที่มีความหมาย และสามารถปรับตัวหรือแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริง การเชื่อมโยงนี้ช่วยเปลี่ยนสถานะของสถานที่โบราณเข้าถึงยากมาเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวได้ทันที

ภาพที่ 1-2 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นย่านชุมชนเก่าตลาดวังทอง
ที่มา : ภัทธร สิริวงษ์ (2568)

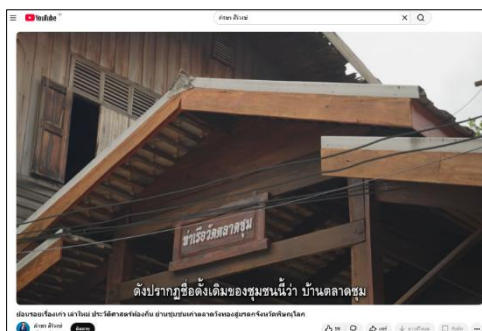
2) การถอดรหัส คลิปนวัตกรรมทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเปิดเผยคุณค่าที่จับต้องไม่ได้ ไม่ได้เพียงบันทึกภาพ แต่ได้ตั้งคำถามและนำเสนอคำตอบว่า เหตุใดกลุ่มคนสามเชื้อชาติ ไทย ลาว จีน ถึงสามารถสร้างอัตลักษณ์อยู่ร่วมกันได้อย่างยาวนาน การถอดรหัสนี้ทำให้ค้นพบเรื่องราวในอดีตและทำความเข้าใจรากเหง้าของมนุษยชาติ เพื่อนำบทเรียนหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในอดีต มาปรับใช้ซึ่งจะเห็นเสน่ห์ของชุมชนที่ซ่อนอยู่

ภาพที่ 3-4 ย่านชุมชนตลาดวังทอง
ที่มา : ภัทธร สิริวงษ์ (2568)

3) ระบบนิเวศวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่สมบูรณ์ ได้นำเสนอความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่าง “สายน้ำ-ศาสนสถาน-ชุมชน” โดยฉายภาพให้เห็นว่าแม่น้ำวังทองเป็นเส้นทางคมนาคมหลักในอดีตและเป็นหัวใจการขนส่งสินค้า วัดวังทองวรารามศูนย์กลางแห่งความศรัทธา และตลาดในชุมชน คือ ศูนย์รวมการพบปะและสังสรรค์ การนำเสนอแบบดังกล่าวจะช่วยให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรม และ

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วิธีที่ชุมชนปรับตัวเพื่อให้ดำรงชีวิตรอดในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน จึงเป็นปัจจัยสำคัญเพื่ออนุรักษ์ให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาวิถีชีวิตในอดีต โดยมองเห็นความเชื่อมโยงของระบบนิเวศวัฒนธรรม

ภาพที่ 5-6 ทำเรือ ทำน้าย่านชุมชนตลาดวังทอง
 ที่มา : ภัทธร สิริวงษ์ (2568)

สรุปสาระสำคัญของการถอดรหัสจิตวิญญาณแห่งวังทอง คือ การเปลี่ยนจากการทำวิดีโอประชาสัมพันธ์ทั่วไป ให้กลายเป็นการสร้างสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่าเชิงลึกโดยใช้กลไกทางทฤษฎีและวิธีการที่ชัดเจน มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้เก่าสู่ความรู้ใหม่ เปลี่ยนจากการให้ความรู้เป็นการกระตุ้นให้คิด การตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้ชมหาคำตอบด้วยตนเองและ มิติดังกล่าวให้วิเคราะห์เนื้อหาที่แฝงอยู่ มองเห็นความสำคัญของมนุษย์ในการปรับตัว การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและการสร้างสรรค์วัฒนธรรมร่วมกัน เชื่อมโยงของระบบนิเวศทางวัฒนธรรมทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ที่เกิดจากความเข้าใจและการเห็นคุณค่าอย่างแท้จริง

มิติที่ 2 พลวัตแห่งพิพิธภัณฑที่มีชีวิต ในมิตินี้ หัวใจสำคัญ คือ การมองว่า “ความรู้ไม่ได้อยู่แค่ในตู้โชว์ แต่อยู่ในลมหายใจของคน” พิพิธภัณฑที่มีชีวิตที่แท้จริงต้องมีคนในพื้นที่เป็นเจ้าของเนื้อหา มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีพื้นที่ทางสังคมที่เคลื่อนไหว เช่น ตลาดวังทองไม่ใช่เป็นเพียงที่ซื้อขาย แต่เป็นที่สะท้อนการปะทะสังสรรค์ของคนไทย ลาว จีน ผ่านภาษาถิ่นและกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นทุกวัน Poria et al. (2003) ยังเสนอแนวคิดว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเหล่านี้จะกลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เข้ากับแนวคิดพิพิธภัณฑที่มีชีวิต ทำให้มิติดังกล่าวก้าวข้ามการอนุรักษ์เชิงวัตถุไปสู่การอนุรักษ์เชิงจิตวิญญาณชุมชน มีการสนับสนุนจากแนวความคิดของ Rupin (2022) ได้กล่าวว่า พิพิธภัณฑที่มีชีวิตเป็นรูปแบบหนึ่งของพิพิธภัณฑกลางแจ้งที่บอกเล่าประวัติ ความเป็นมาและประวัติศาสตร์ของชุมชนอันแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของชุมชน เน้นทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งที่เป็นรูปธรรม (สถาปัตยกรรมของอาคารอันทรงคุณค่า) และนามธรรม (วิถีชีวิตในชุมชน) ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่ยังคงไว้ซึ่ง ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของพื้นที่ทั้งนี้อาจจะเป็นการจำลองในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งหรือในพื้นที่จริงโดยผู้เข้าชมจะมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนในชุมชน สิ่งนี้ช่วยให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความ “ถูกต้อง” และ “ถูกใจ” คนในพื้นที่ โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือ

1) เสียงจากคนในทำให้ชุมชนเป็น “ผู้เล่าเรื่อง” แทนที่จะเป็นเพียงผู้ถูกศึกษา การเพิ่มเนื้อหาที่เป็นบทสัมภาษณ์หรือคำบอกเล่าของปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นคลังปัญญาเคลื่อนที่ทำให้ข้อมูลมีน้ำหนักและน่าเชื่อถือและโบราณวัตถุที่ยังรักษาไว้ไม่ใช่แค่การจัดแสดงของเก่า แต่เป็นการแสดงให้เห็นว่าของเหล่านั้นส่งต่อคุณค่าอย่างไรในปัจจุบัน เช่น เครื่องมือทำมาหากินแสดงให้เห็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ยังคงสืบทอดต่อกันมา

ภาพที่ 7-8 ประชาชนบ้านย่านตลาดเก่าชุมชนวังทอง
ที่มา : ภัทธร สิริวิรัช (2568)

2) การยอมรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในมิติของตลาดวังทอง “การค้า” คือ ตัวกลางที่สลายกำแพงทางเชื้อชาติ คนจีนนำทักษะการค้ามาจัดการสร้างระบบเศรษฐกิจในชุมชน คนลาวและคนไทยนำผลผลิตจากการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติมาแลกเปลี่ยน ผลลัพธ์คือ เกิดการยอมรับขึ้นโดยอัตโนมัติผ่านการพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการเรียนรู้ภาษา ประเพณี นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ลูกผสม คือ กระบวนการที่ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ไม่ได้วางตัวอยู่แยกกัน แต่เกิดการปะทะสังสรรค์และหลอมรวมจนเกิดเป็นสิ่งใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

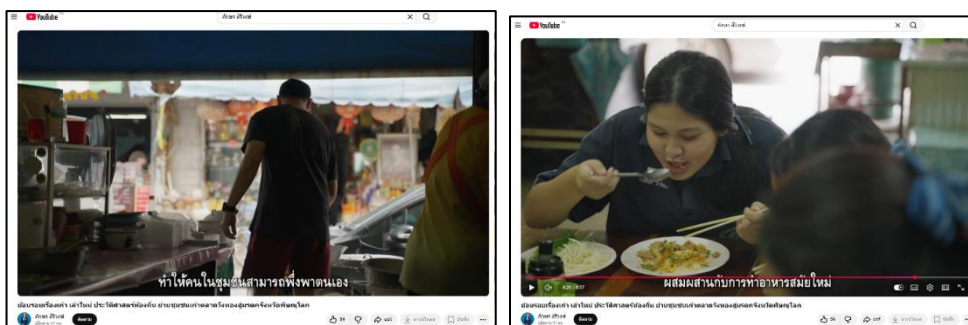

ภาพที่ 9-10 อาคารบ้านเก่าเป็นสถาปัตยกรรมท้องถิ่น
ที่มา : ภัทธร สิริวิรัช (2568)

สรุปได้ว่า พลวัตแห่งพิพธิภณธ์ที่มีชีวิตได้เปลี่ยนนิยามของชุมชนเก่าให้กลายเป็นห้องเรียนกลางแจ้ง โดยใช้กระบวนการบอกเล่าเพื่อคืน “เสียง” ให้แก่ประชาชนบ้านในพื้นที่ทำให้คนในพื้นที่กลับมามีส่วนร่วมในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองและนำเสนอในมุมมองที่ตนภาคภูมิใจในย่านชุมชนเก่านี้และยังสะท้อนให้เห็นการยอมรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ไม่ใช่เพียงการอดทนอยู่ร่วมกัน แต่เป็นการเห็นคุณค่าในความแตกต่างซึ่งกันและกัน โดยมองว่าความหลากหลายของชาติพันธุ์ คือ สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมที่ทำให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีชีวิตและมีความหมายมาจนถึงปัจจุบัน

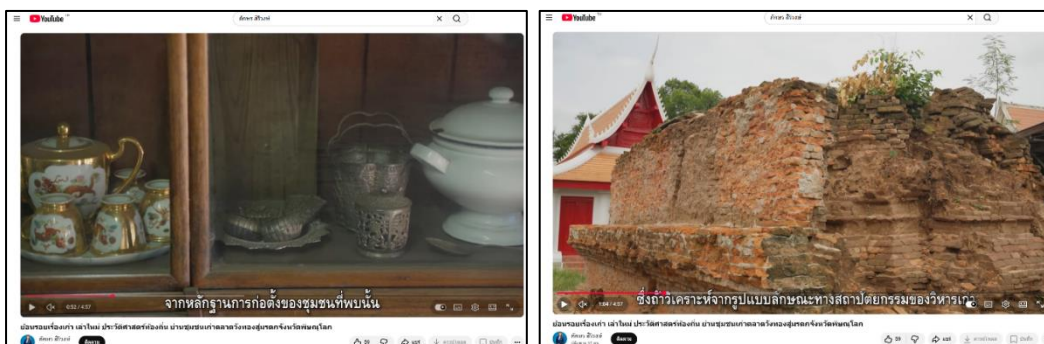
มิติที่ 3 อดีตที่มีลมหายใจบนโลกดิจิทัล ในมิตินี้ได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสาร โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง Papert (1999) มีแนวคิดสำคัญที่ว่า “ผู้คนสามารถสร้างความรู้ และเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามประสบการณ์ของตนเอง” โดยใช้วิธีการนำประสบการณ์ นำสิ่งที่พบเห็นมาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและสร้างองค์ความรู้ใหม่เป็นแรงขับเคลื่อนทำให้สามารถสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ใหม่ที่เปลี่ยนอดีตอันยาวนานของย่านตลาดวังทองให้กลายเป็นบทเรียนที่โต้ตอบได้และเข้าถึงง่ายบนโลกดิจิทัล สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

1) การเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับเป็นผู้สำรวจ สื่อวิดีโอไม่ได้ถูกออกแบบมาให้คำตอบเบ็ดเสร็จ แต่ถูกออกแบบมาเพื่อจุดประกายคำถามจนนำไปสู่ความสงสัยว่า สถานที่นี้อยู่ที่ไหนและการเน้นเสียงบรรยายที่ตื่นเต้นผ่านไมโครโฟน ช่วยกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความอยากรู้อยากเห็นจนนำไปสู่การสำรวจพื้นที่จริง

ภาพที่ 11-12 อาหารขึ้นชื่อ “ผัดไทป่าหอม” ย่านตลาดชุมชนวังทอง
ที่มา : ภัทธร สิริวิรัช (2568)

2) สื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่า นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้กับข้อมูลทางประวัติศาสตร์เป็นการเปลี่ยนโฉมการศึกษาไปในตัว โดยเปลี่ยนจากท่องจำตำราเป็นการสัมผัสประสบการณ์จริงผ่านสื่อดิจิทัล เป็นการทำให้วัฒนธรรมในชุมชนดู “ทันสมัย” และ “เท่” ในสายตาเยาวชน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกรักษาอนุรักษ์ และ ในยุคปัจจุบันเน้นทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล การนำสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่านี้ไปใช้ในชั้นเรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์จากสื่อมัลติมีเดีย ซึ่งเป็นการยกระดับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ภาพที่ 13-14 โบราณวัตถุและโบราณสถานที่สำคัญในย่านชุมชนวังทอง
ที่มา : ภัทธร สิริวิรัช (2568)

สรุปได้ว่า มีสื่อดิจิทัลที่มีลมหายใจบนโลกดิจิทัล ขับเคลื่อนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่า ทำให้วัฒนธรรมดูแลและทันสมัยต่อบุคคลเยาวชนรุ่นใหม่ มีนิตินี้คือการสร้าง “ระบบนิเวศการเรียนรู้ใหม่” ที่ใช้ความล้ำสมัยของเทคโนโลยีมาเป็นแรงขับเคลื่อนให้ประวัติศาสตร์ของจังหวัดพิษณุโลกกลับมามีลมหายใจอีกครั้ง โดยสื่อวิดีโอไม่ได้ทำหน้าที่แค่ให้ข้อมูล แต่ทำหน้าที่เป็นสารตั้งต้นที่ทำให้เยาวชนรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเอง คือส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ และพร้อมที่จะเป็นผู้สืบสานมรดกนี้อย่างยั่งยืนจึงเปรียบเสมือนสะพานที่เชื่อมต่ออดีตอันยาวนานเข้ากับความต้องการของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

จากการนำสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่าไปทดลองใช้เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณจากเครื่องมือวัดผลและข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสะท้อนคิด เพื่อหลีกเลี่ยงการนำเสนอในรูปแบบความเรียงที่ซับซ้อน ผู้วิจัยจึงได้ทำการสังเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูลจำแนกตามกลุ่มเป้าหมายหลัก 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เรียน (คนรุ่นใหม่) และกลุ่มคนในชุมชนตลาดวังทอง ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : การสังเคราะห์ผลลัพธ์เชิงประจักษ์จากผู้เรียนและชุมชนต่อสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่า

กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ	ข้อมูลเชิงคุณภาพ / เสียงสะท้อนเชิงประจักษ์
1. กลุ่มผู้เรียน / คนรุ่นใหม่ (นักเรียน/เยาวชนในพื้นที่)	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ - ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ต่อรูปแบบการเล่าเรื่องอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{x} = 4.5$, S.D. = 0.53	“ปกติคิดว่าที่มาของตลาดวังทองเป็นเรื่องน่าเบื่อและไกลตัว มองผ่านๆ แต่พอได้ดูคลิปวิดีโอที่เล่าเรื่อง ทำให้เข้าใจง่าย สนุก และอยากลองไปเดินเที่ยวสถานที่จริง ๆ ครับ” (ตัวแทนผู้เรียน, มัธยมศึกษาปีที่ 3)
2. กลุ่มคนในชุมชน (ผู้ประกอบการเก่าแก่/ปราชญ์ชาวบ้าน)	ระดับความตระหนักรู้และภาคภูมิใจ ในอัตลักษณ์ชุมชน หลังมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.52	“ดีใจมากที่เห็นคนรุ่นใหม่เอาเรื่องวังทองและที่มาของอำเภอวังทองไปทำเป็นสื่อดิจิทัล มันทำให้ประวัติศาสตร์บ้านเราไม่หายไปพร้อมกับคนเฒ่าคนแก่ และยังช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้กลับมาสนใจตลาดวังทองอีกครั้ง” (ตัวแทนชุมชน/ประธานชุมชนตลาดวังทอง)

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปผลลัพธ์เชิงประจักษ์ได้ว่า การใช้สื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่าสามารถพัฒนาความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นย่านชุมชนเก่าตลาดวังทองแก่กลุ่มผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ควบคู่กับระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการนำเสนอที่สูงมาก ซึ่งเสียงสะท้อนจากเยาวชนชี้ว่า สื่อชุดนี้เปลี่ยนเรื่องราวที่เข้าใจยากให้สนุกและกระตุ้นให้อยากลงพื้นที่จริง ขณะเดียวกันในมิติของคนในชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน พบว่าสื่อดิจิทัลนี้ช่วยยกระดับความตระหนักรู้และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ถิ่นเกิดในระดับมากที่สุด โดยชุมชนมีความเชื่อมั่นอย่างยิ่งว่าการสื่อสารเชิงเรื่องเล่าในรูปแบบสมัยใหม่ จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยชุบชีวิตประวัติศาสตร์ไม่ให้สูญหาย และสามารถต่อยอดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปองค์ความรู้

บทความวิชาการนี้ได้ค้นพบองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ ผลการศึกษาเชิงประจักษ์จากการใช้สื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่า ในย่านชุมชนเก่าตลาดวังทอง สามารถนำมาอภิปรายผลร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ การประยุกต์ใช้ทฤษฎี Connectivism ของ Siemens (2005) ในการออกแบบและการสื่อสารผลลัพธ์ที่พบว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ค่า ($p < .05$) และคนในชุมชนเกิดความตระหนัก อธิบายได้ว่าในยุคดิจิทัลการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการเชื่อมต่อข้อมูลที่ทันสมัยเข้าถึงได้ทุกช่วงวัย กระบวนการนี้เปลี่ยนจากความรู้ที่หยุดนิ่งให้กลายเป็นความรู้ที่มีพลวัต เกิดการไหลเวียนของข้อมูลผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Siemens ที่ระบุว่า “ความสามารถในการรับรู้สิ่งสำคัญในอนาคต มีความสำคัญมากกว่าสิ่งที่เราใช้อยู่ในปัจจุบัน” ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการที่ผู้เรียนอยากลงพื้นที่จริงหลังรับชมสื่อ แสดงให้เห็นถึงการขยายเครือข่ายการเรียนรู้จากโลกเสมือนสู่โลกจริงอย่างเป็นระบบและเมื่อนำผลการศึกษานี้ไปเปรียบเทียบกับเชิงวิพากษ์กับงานวิจัยร่วมสมัยด้าน Digital Storytelling และการสื่อสารมรดกทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ Kasemsarn & Nickpour (2025) ค้นพบว่า การเล่าเรื่องผ่านสื่อดิจิทัลได้กลายเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพและคำนึงถึงความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม สำหรับการสื่อสารด้านมรดก การมีส่วนร่วมของสาธารณชน และการให้ความรู้แก่เพื่อนร่วมรุ่น ในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมรดกทางประวัติศาสตร์ กรอบการทำงานการเล่าเรื่องผ่านสื่อดิจิทัลแบบบูรณาการสำหรับสื่อสังคมออนไลน์ (IDSM) ได้ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของเยาวชน โดยเสริมแนวทางการเล่าเรื่องแบบดั้งเดิมด้วยการออกแบบประสบการณ์ดิจิทัลร่วมสมัย

ข้อจำกัดของแนวทางการสื่อสารด้วยสื่อดิจิทัล แม้สื่อจะเข้าถึงคนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวภายนอกได้ดี แต่ข้อมูลเชิงประจักษ์บางส่วนชี้ว่า ผู้สูงอายุบางกลุ่มในตลาดวังทองที่มีข้อจำกัดด้านทักษะเทคโนโลยี ไม่สามารถเข้าถึงหรือมีส่วนร่วมรับชมสื่อได้อย่างเต็มที่และการนำเรื่องเล่าของตลาดวังทอง ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น อาจเผชิญความท้าทายเนื่องจากความพร้อมของทุนมนุษย์และปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งตลาดวังทองมีโครงสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีปราชญ์ที่พร้อมถ่ายทอด สำหรับพื้นที่อื่นที่ขาดการรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ ดิบหรือมีความขัดแย้งภายในชุมชน การขับเคลื่อนการเล่าเรื่องแบบร่วมมือ อาจทำได้ยากและความแตกต่างของบริบททางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของวังทองมีความเด่นชัดเรื่องสถาปัตยกรรมไม้ ย่านชุมชนอื่นที่เป็นวัฒนธรรมแบบนามธรรม เช่น เพลงพื้นบ้าน หรือความเชื่อ อาจต้องใช้เทคนิคการออกแบบสื่อดิจิทัลที่ซับซ้อนและมีต้นทุนสูงขึ้นไปอีกระดับ

เสนอแนะเชิงนโยบายและการศึกษาควรพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมโดยให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหรือสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น จัดทำระบบคลังข้อมูลเปิดเพื่อให้ชุมชนอื่น ๆ สามารถเข้ามาศึกษา โครงสร้างการเล่าเรื่องและนำไปปรับใช้กับประวัติศาสตร์ของตนเองได้ เป็นการลดภาระต้นทุนในการเริ่มต้น และเพื่อแก้ข้อจำกัดเรื่องความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ควรออกแบบกิจกรรมที่ให้เยาวชนทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบสื่อดิจิทัล โดยมีผู้สูงอายุในชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูล กระบวนการนี้จะไม่ใช่แค่การผลิตสื่อ แต่เป็นการสร้างพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นอย่างแท้จริงและควรบูรณาการสื่อดิจิทัลเชิงเรื่องเล่านี้เข้ากับระบบโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวของอำเภอวังทอง เช่น การจัดทำ ระบบคิวอาร์โค้ด ติดตั้งตามอาคารไม้เก่าแก่หรือร้านค้าโบราณในตลาด เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถสแกนเพื่อชมเนื้อหาได้ทันทีในพื้นที่จริง เป็นการเปลี่ยนผ่านจากบทความวิจัยบนห้องไปสู่นวัตกรรมบริการที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก พื้นที่ชีวิตให้ย่านตลาดเก่ากลายเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ผ่านเทคโนโลยีเชื่อมโลกจริงและโลกเสมือนเข้าด้วยกัน

การถ่ายทอดและการนำไปใช้ประโยชน์ การศึกษารุ่นนี้ไม่ได้หยุดอยู่เพียงการบันทึกข้อมูล แต่สามารถนำไปขยายผลได้ในวงกว้างด้านการศึกษาเป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ใช้

“ทุนวัฒนธรรม” เป็นฐาน สร้างความตระหนักเชิงประวัติศาสตร์ให้เยาวชนผ่านการผลิตสื่อจริง และด้านการอนุรักษ์ สร้างฐานข้อมูลดิจิทัลที่ช่วยป้องกันการสูญหายของมรดกวัฒนธรรมจากกาลเวลา และเปลี่ยนสถานะคนในชุมชนจากผู้ถูกศึกษามาเป็นผู้รักษาและส่งต่อมรดกอย่างยั่งยืน และด้านเศรษฐกิจสามารถต่อยอดเป็นสื่อสื่อสารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนผ่านการดึงดูดผู้ชมให้ลงพื้นที่สัมผัสประสบการณ์จริงและสุดท้ายคือ ด้านนโยบายสาธารณะ เป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ในการยกระดับแหล่งศิลปกรรมอื่น ๆ ให้กลายเป็นมรดกของจังหวัด โดยใช้โมเดลการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและเทคโนโลยี ทำยสุดบทความวิชาการนี้ชี้ให้เห็นว่า “การสื่อสารที่ทรงพลัง” คือ กุญแจที่เปลี่ยนอดีตที่ถูกลืมให้กลายเป็นสมบัติที่มีลมหายใจ และเปลี่ยนความภาคภูมิใจในรากเหง้าให้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมในโลกดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม

References

- Chuan, Y. (2008). *Half a century of search and path to the future: Thai local history, history, status, concept, research method, and role in current society*. The Thailand Research Fund (TRF).
- Dornpinij, P., Hampituk, S., & Taowklang, K. (2024). Develop digital media for presenting and promoting local cultural tourism in Wiang Kao District, Khon Kaen Province. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(1). <https://www.researchgate.net>
- Giaccardi, E. (Ed.). (2012). *Heritage and Social Media: Understanding heritage in a participatory culture*. Routledge.
- Barber, John F. (2016). *Digital storytelling: New opportunities for humanities scholarship and pedagogy* ใน *Cogent Arts & Humanities* DOI 10.1080/23311983.2016.1181037
- Kasemsarn, K., & Nickpour, F. (2025). Digital storytelling in cultural and heritage tourism: A review of social media integration and youth engagement frameworks. *Heritage*, 8(6), 200. <https://doi.org/10.3390/heritage8060200>
- Namjaidee, N. (2023). A study of local history in Old Town, Mae Chan District, Chiang Rai Province, as a sustainable city. *Mekong-Salween Civilization Studies Journal*, 14(1), 185–221.
- Nocca, F. (2017). The role of cultural heritage in sustainable development: Multidimensional indicators as decision-making tool. *Sustainability*, 9(10), 1882. <https://doi.org/10.3390/su9101882>
- Papert, S. (1999). Introduction: *What is Logo? And Who Needs It?* . In *Logo philosophy and implementation*. LCSI.
- Pratama, A. H., Yuliantri, R. D. A., Miftahuddin, M., & Wilis, R. (2026). Exploring local history Yogyakarta: A case study in digital storytelling to enhance 4C skill. *Lectura: Jurnal Pendidikan*, 17(1), 1–13. <https://doi.org/10.31849/xmy9bz89>
- Poria, Y., Butler, R., & Airey, D. (2003). The core of heritage tourism: Distinguishing heritage tourists from tourists in heritage places. *Annals of Tourism Research*, 30(1), 238–254. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(02\)00064-6](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(02)00064-6)

- Rupin, S. (2022). *Management of Khun Yuam living museum towards sustainable development* [Research report]. National Research Council of Thailand (NRCT), Thai Research Fund. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:175025>
- Russo, A., Watkins, J., Kelly, L., & Chan, S. (2008). Participatory communication with social media. *Curator: The Museum Journal*, 51(1), 21–31.
<https://doi.org/10.1111/j.2151-6952.2008.tb00292.x>
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10.
<https://static1.squarespace.com>
- Siriwong, P. (2025, July 11). *Yon roy rueang kao lao mai prawattisat thongthin yan chumchon kao talat Wang Thong su moradok changwat Phitsanulok* [Video]. YouTube.
<https://youtu.be/nLOD9qCY3gU?si>
- Thali, K. (2016). Local museum Ang Sila local museum from the present to the past museum content presentation digital technology. *Asian Creative Architecture, Art and Design*, 23(2), 15–30. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/archkmitl/article/view/78686>
- Tilden, F. (1957). *Interpreting our heritage*. University of North Carolina Press.